

AYT COĞRAFYA DERS NOTLARI –TÜRKİYE EKONOMİSİ TARIM VE HAYVANCILIK-

TÜRKİYE'NİN EKONOMİ POLİTİKALARI

1923 – 1929 Dönemi: 1923'te İzmir İktisat Kongresi yapılmıştır. Tarımın gelişmesi için 1925'te aşar vergisi kaldırılmış, sanayinin gelişmesi için 1926'da Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkartılmıştır.

1930 – 1950 Dönemi: Sanayi Bankası ve Sümerbank, Karabük Demir Çelik kurulmuştur. 1933 – 1937 yılları arasında birinci sanayi planının başarılı olmasıyla yeni kalkınma planları hazırlanmıştır. Ancak 2. Dünya savaşı ekonomiyi olumsuz etkilemiştir.

1950 – 1960 Dönemi: Özel sektör teşvik edilmiştir. Devlet dış ticaret açığı vermiş, ödeme güçlükleriyle karşılaşmıştır.

1960 – 1980 Dönemi: DPT Devlet Planlama Teşkilatı kurularak yatırımlar yapılmaya çalışılmıştır.

1980 Sonrası: İhracata dayalı ekonomi politikaları uygulanmaya çalışılmıştır. Körfez Savaşı, IMF'den alınan borçlar, özelleştirme bu döneme damga vurmuştur.

*Cumhuriyetin ilk yıllarında sektörel dağılım:
Tarım % 90 Hizmet %5 Sanayi % 5 iken

* 2016 Yılında sektörel dağılım
Tarım % 19 Hizmet % 61 Sanayi % 19

TARIM

Geniş manada insanın toprağı işleyerek ürün yetiştirme faaliyetidir.

TARIM METOTLARI:

a) Nadas: Yağışın yetersiz, iklimin kararsız, sulama imkânlarının olmadığı yerlerde toprağın bir yıl ekilip bir yıl boş bırakılmasıdır. Yağışın bol olduğu zamanlarda iyi ürün alınırken, az olduğu zamanlarda az ürün alınır. Ülkemizde Karadeniz hariç diğer yerlerde sulama yapmadan tarım yapmak zordur. Bu yüzden İç ve Güney Doğu Anadolu'da nadas alanları yaygındır.

b) Ekstansif (Yaygın): Tarım topraklarının geniş, nüfusun ise topraklara göre az olduğu ülkelerde görülen bir metottur. Türkiye, BDT, ABD, Arjantin, Kanada gibi ülkelerde görülür.

c) İntansif (Yoğun): Modern ya da makineli tarım da denilen bu metotta teknolojinin bütün verim arttırıcı yöntemleri uygulanır. Birim alandan en yüksek verim elde edilen tarım metodudur. Tarım topraklarının sınırlı, nüfusun ise fazla olduğu gelişmiş ülkelerde yaygındır. Ör: Hollanda, Japonya, İsveç...

Bazı tropikal bölgelerde ticari amaçla bir veya birden fazla ürün yetiştirmeye **Plantasyon** denir. Kahve, Kauçuk, kakao gibi ürünler bu şekilde yetiştirilir.

Tarımda Verimi Etkileyen Faktörler

1. Sulama: Tarımda verimin artması, yılda birden çok ürün alma, nadas alanlarının ortadan kaldırılması, tarımın doğal koşullardan kurtulması sulama ile mümkündür.

Sulama yaygınlaşırsa;

- Nadasa bırakılan toprakların oranı azalır.
- Üretimde süreklilik sağlanabilir.
- Üretimdeki dalgalanmalar önlenir. Tarım iklime bağlılıktan kurtulur.

– Tahıl yerine sanayi bitkileri ve sebze ekilebilir.
– Daha önce yetiştirilmeyen bazı ürünler yetiştirilebilir. Örneğin Mısır Akdeniz'de, Pamuk Güneydoğu Anadolu'da sulama ile yetişir.

2. Gübreleme: Verimi arttıran önemli faktörlerdendir. Doğal ve yapay olmak üzere üretimi geniş çapta artmıştır. Ülkemizde hayvancılığın yaygın olması doğal gübrenin (tezek) artmasını sağlamıştır. Gübrenin hammaddesi olan fosfat, güney Doğu Anadolu'da (Mazıdağı) çıkarılmaktadır. Suni gübre yeterli olmadığı için Fas, Cezayir ve Tunus'tan ithal edilmektedir.

3. Tohum Islahı: Bölgedeki iklim koşullarına bağlı olarak kullanılacak ve verimi en yüksek olan ürünü seçmeye denir. Bugün gen çalışmalarını yoluyla yüksek verim kapasitesine sahip tohumluklar elde edilmektedir. Türkiye buğday üretiminde 100-150 kg. ürün elde ederken, gelişmiş ülkeler ise 400 kg. ürün almaktadır.

4- Toprak analizi: Her bitkinin kendine has bir toprak isteği vardır.

5- Makineleşme: Ürünün zamanında ekimi, hasadı ve yüksek verim için tarımda makineleşme gerekir. Ülkemizde makineleşme ancak 1950'den sonra artmaya başlamıştır.

NOT: Doğu Karadeniz başta olmak üzere bazı dağlık bölgelerde yer şekilleri makineleşmeye uygun değildir. Makineleşme kırsal kesimden kente göçü artırmıştır.

6- Zirai Mücadele: Hastalık ve haşereler zamanla üretimde verim düşüklüğüne sebep olmaktadır. Bu amaçla Zirai Mücadele Teşkilatı kurulmuştur. Yine zirai mücadele adına bitkinin yetişmeden önce tohumun ilaçlanmasından filizlenmesine, olgunlaşmasına ve hasat dönemine kadar zararlı böceklerle ve çeşitli hastalıklara karşı ilaçlama yapılmalıdır.

7- Çiftçinin Eğitimi:

8- Tarımsal Kredi: Bu amaçla Ziraat Bankası, Şekerbank, Pamuk Bank gibi bankalar ile Tarım Kredi Kooperatifleri kurulmuştur. Fiskobirlik, Ergenebirlik, Tariş, Marmarabirlik..

9- Destekleme Alımı ve Pazar: Çiftçinin ürettiği malını pazarda uygun fiyatla satması gerekir. Ürünün elinde kalması, bozulması durumunda devletin çiftçinin masraflarını karşılaması gerekir. Bu amaçla devlet bir taban fiyat belirler ve destekleme alımı yapar. Destekleme alımı tütün, kuru üzüm, incir, pamuk gibi ürünlerde uygulanırken soğan, patates gibi ürünlerde uygulanmaz. Destekleme alımı sayesinde üretimde yıllara göre görülen dalgalanmalar engellenir.

Türkiye'de Toprak Durumu:

Ekili-dikili arazi %30, ürün vermeyen yerler %17, çayır ve otlaklar %35, nadas %11, orman %14

NOT: Ekili dikili alanların oranı en fazla Marmara Bölgesinde en az Karadeniz Bölgesindedir. *Bu durum üzerinde yer şekilleri etkilidir.*

ÜRÜNLER VE YETİŞME ŞARTLARI

İhraç ürünleri: - Antep fıstığı - Fındık - Kuru üzüm - Kuru incir - Turunçgiller

Yetiştirme Alanı Dar Olan Ürünler: Muz, Çay, Fındık, Turunçgiller, Zeytin, İncir...

Yetiştirme Alanı Geniş Olan Ürünler: Buğday, Arpa, Çavdar, Elma, Üzüm, Ş. Pancarı...

AYT COĞRAFYA DERS NOTLARI –TÜRKİYE EKONOMİSİ TARIM VE HAYVANCILIK-

TAHILLAR

1. Buğday:

- * Çimlenme döneminde ilkbaharda yağış, olgunlaşma döneminde yazın kuraklık ister.
- * Dünyada ve Türkiye’de en geniş ekim alanına sahiptir.
- * Türkiye’de Karadeniz hariç her yerde yetişmesine rağmen en fazla İç Anadolu’da yetişir. Üretilen buğdayın ihracatı yapılmaz. (Temel gıdadır.)
- * İklima bağlı olarak üretimde dalgalanmalar olur.
- * Dünyada buğday en fazla BDT, ABD, Hindistan, Kanada, Fransa ve Türkiye’de yetişir.
- * Sıcaklığa bağlı olgunlaştığından önce Akdeniz’de en son Doğu Anadolu’da olgunlaşır.

2. Arpa:

- * Buğdaydan sonra en çok üretilen üründür.
- * Türkiye’de en fazla İç Anadolu’da yetişir.
- * Arpa buğdaya göre soğuğa daha fazla dayanıklıdır
- * Arpa genel olarak bira ve yem sanayinde kullanılır

3. Çavdar:

- * Arpa ve buğdayın yetişemediği düşük sıcaklıkta yetişir.
- * En çok İç ve Doğu Anadolu’da yetişir.

4. Pirinç:

- * Pirinç vadi tabanları, akarsu boyları ve delta ovalarında üretilir.
- * Suyun içinde yetiştiği için sivrisineklerle üreme alanı oluşturur. Bu sebeple sıtma hastalığına sebep olduğu için şehir dışında yapılmaktadır.
- * Türkiye’de pirinç üretiminin %70’i Edirne, Samsun, Çorum ve Sinop ve Kastamonu’da yapılmaktadır.
- * Dünyada en fazla, Muson Asyası’nda yetişir. Ancak burada yetişen Mısır’ın ticareti yapılmaz.

5. Mısır:

- * Karadeniz ikliminin en tanıtıcı ürünlerindedir. Her mevsim yağış ister.
- * Ülkemizde sulama yapılan her yerde yetiştirilebilir. Son dönemde özellikle sanayi bitkisi olarak kullanılmaktadır.
- * En fazla Akdeniz’de yetişir. Sonra Karadeniz ve Marmara gelir. Dünyada birinci ABD’dir.

B) ENDÜSTRİ BİTKİLERİ

Sanayi sektöründe hammadde olarak kullanılabilen tarım ürünlerine denir.

1. Tütün:

- * Anavatanı Amerika’dır.
- * Ülkemiz tütünü kalitelidir. Şark tütünü adıyla bilinir. Kalitesinin düşmemesi için devlet her yerde tütün yetişmesine izin vermemektedir.
- * Türkiye’de en fazla Ege’de (Manisa), sonra Karadeniz’de (Samsun, Amasya, Tokat) daha sonra Marmara’da ve Doğu Anadolu’da yetişir.
- * Yetiştirildiği yerlere sigara fabrikaları kurulmuştur.

2. Pamuk:

- * Pamuk, tekstil ve kâğıt endüstrisinin temel hammaddesidir.
- * Ülkemizde Karadeniz kıyılarında yetişmez. (Yaz yağışları buğday ve Pamuğu çürütür.)
- * Türkiye’de en çok Güneydoğu (GAP ile birlikte), Ege ovaları ve Akdeniz’de yetiştirilir. Ayrıca Doğunun alçak ovalarında da yetişir. (Örn Iğdır)

3. Şekerpancarı:

- * Türkiye’de her yerde en çok İç Anadolu’da yetişir.
- * şekerpancarı çabuk bozulduğu için önce fabrikası kurulmuş sonra pancar yetiştirilmeye başlanmıştır.
- * Şeker fabrikalarının etrafında besi ve ahır hayvancılığı gelişmiştir. (Şekerin posası hayvan yemi olarak kullanılır.)
- * Türkiye’nin kıyı kesimlerinde yetişebildiği halde yetiştirilmez. Bunun sebebi kıyıların daha çok gelir getiren ürünlere ayrılmış olmasıdır.
- 4. Çay:**
- * Ülkemizde 1940’tan sonra üretilmeye başlanmıştır.
- * Ekim alanı çok dardır.
- * Ülkemizde Ordu – Rize arasında yetişir. Endonezya, Seylan, Brezilya, Malezya, Çin başlıca çay üreticileridir.

C) YAĞLI BİTKİLER

1. Zeytin:

- * Sıcaklığın 0 derecenin üzerinde olduğu Akdeniz iklim şartlarının tanıtıcı ürünüdür.
- * Zeytin bir yıl ürün verir, diğer yıl ürün vermez. (Bu yüzden üretimi dalgalıdır.)
- * Ülkemizde sırasıyla en fazla Kıyı Ege’de, sofralık zeytin ise Güney Marmara’da yetiştirilir. Ayrıca Akdeniz ve Güney Doğu Anadolu’da yetişir.
- * Dünya üretiminde Akdeniz ülkeleri İtalya, Yunanistan, İspanya, Türkiye ve Fransa önde gelir.

2. Ayçiçeği:

- Marmara’da özellikle Trakya çevresinde yetiştirilir. Yağ yapımında kullanılır.

3. Susam:

- Yağ üretimi yapılır. Ülkemizde en fazla Akdeniz, Ege ve Marmara gelir.

4. Keten Kenevir:

- * Bunların lifleri çuval, halat, kot kemeri yarımında kullanılır ülkemizde en fazla Sinop, Kastamonu, Zonguldak, Kocaeli çevresinde yetişir. Uyuşturucu yapımında kullanıldığından devlet kontrolündedir.

5. Haşhaş:

- * Üretimi devlet kontrolünde olduğu için sadece yedi ilde yetiştirilmektedir. Bunlar Afyon, Kütahya, Denizli, Uşak, Burdur, Isparta ve Konya’dır.

6. Yerkıstığı: En fazla Akdeniz’de yetişir.

D) MEYVECİLİK

1. Fındık:

- * Her mevsim yağış isteyen bir üründür. Ülkemiz’de Karadeniz kıyılarında özellikle Ordu Giresun çevresinde yetiştirilir. Dünyada en fazla Türkiye’de yetişir.

2. Üzüm:

- * Türkiye’nin her yerinde yetişebilir. Ekim alanı geniştir.
- * En fazla Kıyı Ege, Güney Doğu Anadolu, İç Anadolu ve Marmara’da yetişir.
- * Türkiye dünyada kuru üzüm üretiminde birinci sırada bulunur.

3. İncir:

- * Akdeniz ikliminin bitkisidir. Soğuğa karşı hassastır. Tabii ekim alanı dardır.
- * Ege (Aydın), ve Akdeniz’de üretimi yapılır. Türkiye kuru incir üretiminde birincidir.

AYT COĞRAFYA DERS NOTLARI –TÜRKİYE EKONOMİSİ TARIM VE HAYVANCILIK-

4. Turunçgiller:

* Akdeniz ikliminin tipik meyvesidir. Bu yüzden kış sıcaklığı ister.

* Ülkemizde en fazla Akdeniz ve Ege kıyılarında yetişir.

* Ayrıca Rize ve çevresinde özel konum şartları elverdiği için yetişebilir.

5. Elma:

*Düşük sıcaklıklara dayanıklıdır.

* İç Anadolu Bölgesi'nde (Niğde, Nevşehir, Konya), Karadeniz'de (Amasya, Tokat) çevresinde yetiştirilir.

E) SEBZECİLİK

Sebze uygun sıcaklık, sulama, gübreleme, verimli toprak ve çok emek ister.

Ülkemizde sebzeçilik denilince akla Akdeniz, Ege kıyıları ile Marmara gelir.

İç Anadolu'da yaz kuraklığının erken başlaması, Doğu Anadolu'da ise sıcaklığın yetersiz olması sebzeçiliği olumsuz etkiler.

Üretilen sebzelerin bir kısmı taze, bir kısmı kurutulmuş olarak tüketilir.

NOT: Patates, soğan gibi ürünlerde destekleme alımı uygulandığı için üretimde **dalgalanmalar** görülür. Ayrıca ülkemizde mercimek, fasulye, nohut da yetiştirilir.

F) SERACILIK

Sıcaklığın kontrol altına alınarak, intansif tarım metotları uygulanarak, mevsiminden önce veya sonra "turfanda" meyve ve sebze üretimi yapılan faaliyete denir. Ülkemizde seracılık Akdeniz, Ege, Marmara ve kısmen Karadeniz kıyılarında yapılır. Kış sıcaklığının fazla olması seracılık için önemlidir. Bu yüzden seracılık iç kesimlerde yapılmaz.

HAYVANCILIK

Hayvancılığın gelişmesi için;

1. Hayvan soylarının ıslahı: Ülkemizde verimin ve kalitenin artması için hayvan soyları iyileştirilmelidir.

2. Otlakların korunması ve ıslahı: Otlak dediğimiz meralar, hayvanların otlandığı doğal otlaklardır. Ülkemizde 1950'den sonra makineleşmeyle birlikte otlaklarda daralma başlamıştır.

3. Besi ve ahır hayvancılığının yaygınlaşması:

Mera hayvancılığı: Doğal otlaklarda yapılan hayvancılığa denir. Et ve süt verimi düşüktür. Süt verimi meraya düşen yağışlarla ve otların yeşermesine göre değişme gösterir. İklimle bağlıdır.

Ahır hayvancılığı: Islah edilmiş veya iyi cins ithal hayvanlarla ahırda yapılan hayvancılığa denir. Et ve süt verimi daha yüksektir. Şeker fabrikalarının etrafında ve büyükşehirler çevresinde gelişmiştir.

Ülkemizde yetişen hayvan Türleri

1. Küçükbaş Hayvancılık: Ülkemizde gerek sayı gerekse beslediği alanların genişliği bakımından küçükbaş hayvancılık önde gelir. Bunun sebebi Türkiye ikliminin küçükbaş hayvancılığa uygun olmasıdır. (Bozkırların geniş yer kaplaması, yaz kuraklığı) Küçükbaş hayvancılık Doğu Karadeniz haricinde her yerde yaygındır.

a) Koyun: Ülkemizde koyun İç ve Güney Doğu Anadolu, Doğu Anadolu güney ve batı bölgesi ile Marmara'nın iç kesimlerinde yaygındır. Merinos, Sakız, Dağlıç, Karaman gibi türleri vardır.

b) Keçi: İkiye ayrılır;

— **Kıl keçisi:** Eti, sütü, derisi ve kılı için bakılır. Koyuna göre daha dayanıklıdır ve daha fazla süt verir. En fazla Akdeniz'de (Toroslar) ve Doğu Anadolu'da yaygındır. Ormanlara zarar verdiği için sayısı azaltılmaya çalışılmaktadır.

— **Tiftik (Ankara) keçisi:** Tüpleri ince, uzun ve parlaktır. Tüplerinin ekonomik değeri vardır. Tiftik ihraç ürünlerimizdendir. En fazla İç ve Güney Doğu Anadolu'da yaygındır.

2. Büyükbaş Hayvancılık: Sığır, manda, at, katır, eşek gibi hayvanlara büyükbaş hayvan denir. Yaz yağışlarının olduğu bölgeler uzun boylu ot topluluklarını (çayır) büyüttüğü için bu alanlarda gelişmiştir. Ör: Erzurum-Kars Bölümü, D. Karadeniz.

NOT: Doğu Anadolu'da mera, Batı Anadolu'da ise ahır hayvancılığı yaygındır.

NOT: Ülkemizde tarım ile hayvancılık iç içedir. Hayvancılık tarımın sigortasıdır. Tarımdan dolayı ortaya çıkabilecek ekonomik kayıp hayvancılıkla kapatılır.

3. Kümes Hayvancılığı:

Büyük şehirlerin yakınlarına kurulan tavuk çiftlikleri bu şehirlerin et ve yumurta ihtiyacını karşılamaktadır. (Pazarlama) Ülkemizde en fazla Marmara'da, sonra Ege'de yapılmaktadır. Kümes hayvancılığı iklime bağlı değildir.

4. İpek Böcekçiliği: İpek böceği denilen tırtıl, dut yaprağı ile beslenir. Salgıladığı sıvının katılaşması ile ipek telleri oluşur. En fazla Marmara'da (Bursa, Gemlik, İstanbul, Balıkesir, Bilecik) ve Denizli ile Elazığ'da yaygındır.

5. Arıcılık: Arıcılık her bölgemizde yapılabilir. Ülkemizin yüksek ve dağlık olması sebebiyle bitki örtüsü çeşitlidir. Bu durum arıcılık faaliyetlerini kolaylaştırmıştır. Balı ile ünlü iller; Hakkâri, Şemdinli, Bitlis, Kars, Erzurum, Konya, Muğla.

6. Balıkçılık: Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili ve sayısız göl ile akarsuları buluna bir ülkedir. Böyle olmasına rağmen balıkçılık gelişmemiştir. Türkiye'de tutulan balığın %80'i Karadeniz'de kıyı balıkçılığı şeklindedir. Türkiye'de balık tüketimi çok azdır. Balıkçılıkta gelişmiş ülkeler İngiltere, Japonya ABD, Norveç, İzlanda, Almanya gibi ülkelerdir. Norveç ve Japonya'da yüzey şekillerinin engebeli oluşu ve akıntılarının karşılaşma alanları olması halkı balıkçılığa yönlendirmiştir. Balıkçılığın Türkiye'de gelişmesi için;

— Açık deniz balıkçılığı yapılmalı,

— Zararlı balık avlama yöntemleri bırakılmalı ve modern yöntemlerin uygulanmalı,

— Depolama ve soğutucu araçlarla taşıma imkânları artırılmalı,

— Kıyı kirlenmesi önlenmelidir.

AYT COĞRAFYA DERS NOTLARI –TÜRKİYE EKONOMİSİ TARIM VE HAYVANCILIK-

UYGULAMA TESTİ

Aşağıda verilen tarım ürünlerinin hangi iklim bölgelerinde yetişebildiklerini belirtiniz.

1. Ş. Pancarı
2. Zeytin
3. Buğday
4. Turunçgiller
5. Üzüm
6. Fındık
7. Tütün

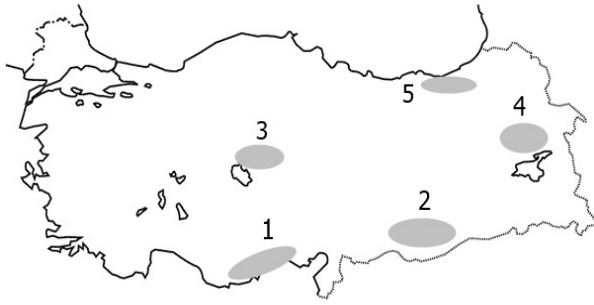
Akdeniz
İklimi

Karadeniz
İklimi

Step (Bozkır)
İklimi

Sulamanın yaygınlaşmasıyla ne gibi değişimler görülür?

1.
2.
3.
4.

Aşağıda verilen özellikler ile haritada numaralandırılan yöreleri eşleştiriniz.

() Yer şekillerinin engebeli, tarım alanlarının dar ve dağınık olması nedeniyle tarımda makine kullanımına uygun değildir.

() Sulamaya en fazla ihtiyaç duyulan yöredir.

() Yağış azlığı (kuraklık) su kaynaklarının yetersizliği nedeniyle nadasa en çok başvuru alan yöredir.

() Diğer yörelere göre, ürünlerin en uzun sürede olgunlaştığı yöredir.

() Güneşli gün sayısının fazla olması ve kışların ılık geçmesi nedeniyle seracılığa en elverişli yöredir.

Aşağıdaki ifadelerin doğru veya yanlışlığını D ve Y yazarak belirtiniz.

() Türkiye'de farklı iklim tiplerinin görülmesi, tarımda ürün çeşidini artırmıştır.

() Sebzeler ve sanayi bitkileri daha çok iç kesimlerde yetiştirilmektedir.

() Türkiye, Fındık, İncir ve Üzüm üretiminde dünyanın önde gelen ülkelerindedir.

() Tarlanın yabancı otlardan temizlenip sürülerek 1 ya da 2 yıl boş bırakılmasına nöbetleşe ekim denir.

Haritada numaralarla gösterilen yöreleri eşleştirin.

Teke..... Taşeli..... Ergene.... Menteşe.....

Erzurum Kars Hakkâri..... Çukurova

Gaziantep Doğu Karadeniz Konya.....

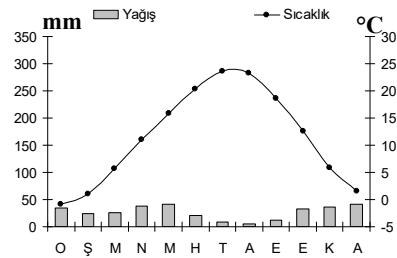
Orta Karadeniz

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun ifadelerle doldurunuz.

- a) Türkiye'de tarıma ayrılan arazilerin en büyük bölümünde Yetiştirilmektedir.
- b) Gelişmiş ülkelerde, Tarım yöntemi uygulanır.
- c) Ülkemizde en yaygın olan hayvancılık türü küçükbaş hayvancılıktır. Çünkü
- d) ve Türkiye koşullarına en az uyum sağlamış tarım ürünlerindedir.
- e) Ege ve Akdeniz kıyılarında şekerpancarı doğal olarak yetişebildiği halde yetiştirilmez. Çünkü.....
- f) Türkiye'de, tarımdaki en önemli sorundır.
- h. Karadeniz'de pamuk ve buğday yetişmemesinin sebebi ne olabilir?

f) Buğday üretiminde yıllara göre dalgalanmalar görülür. Bunun sebebi:

Aşağıda, ülkemizde yer alan bir bölgenin yıllık ortalama sıcaklık ve yağış grafiği verilmiştir.

Yukarıda sıcaklık ve yağış grafiği verilen bölgede hangi tarım ürünleri yetiştirilebilir?

Bu bölgede Zeytin ve İncir yetişir mi? Neden?